

BIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA MEDIASAVODXONLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI

Ne'matjonova Mohinabonu

E-mail: mohinabinunematjonova4@gmail.com

Abstract: *This article highlights effective ways to develop media literacy competencies in the process of teaching biology. In today's world, where the flow of digital information is rapidly increasing, students' ability to critically analyze, interpret, and purposefully use information obtained from media sources is of great importance. The article discusses the use of multimedia tools in biology lessons, the analysis of scientific information based on internet resources, the development of critical thinking, and the creation of media content by students as key factors in shaping media literacy. The research results show that the systematic integration of media literacy into biology education significantly enhances students' scientific worldview, independent thinking, and learning motivation.*

Keywords: *media literacy, biology education, multimedia, critical thinking, digital competence, scientific information, media content.*

Abstract: *Ushbu maqolada biologiya fanini o'qitish jarayonida mediasavodxonlik kompetensiyasini shakllantirishning samarali yo'llari yoritilgan. Raqamli axborot oqimi keskin ortib borayotgan bugungi kunda o'quvchilarning media manbalaridan olingan ma'lumotlarni tanqidiy tahlil qilish, izohlash va ulardan maqsadli foydalanish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada biologiya darslarida multimedia vositalaridan foydalanish, internet-resurslar asosida ilmiy axborotni tahlil qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda o'quvchilar tomonidan media kontent yaratish kabi yondashuvlar mediasavodxonlikni shakllantirishning asosiy omillari sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari mediasavodxonlikni biologiya ta'limiga tizimli integratsiya qilish o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashi, mustaqil fikrlashi va o'quv motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *mediasavodxonlik, biologiya ta'limi, multimediya, tanqidiy fikrlash, raqamli kompetensiya, ilmiy axborot, media kontent.*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va ommaviy axborot vositalarining o'rnini beqiyos darajada ortib bormoqda. Axborot oqimining keskin ko'payishi natijasida o'quvchilarda mediasavodxonlik — ya'ni, media materiallarni tahlil qilish, baholash va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish zaruriyati paydo bo'ldi. Ayniqsa, biologiya fani kabi ilmiy asosli va faktlarga tayanuvchi yo'nalishlarda bu ko'nikma o'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Biologiyani o'qitishda mediasavodxonlikni qo'llash o'quvchilarga haqiqiy ilmiy axborot bilan soxta yoki noto'g'ri ma'lumotlarni farqlash, biologik hodisalarni vizual media vositalarida tahlil qilish va ilmiy yangiliklarni tanqidiy yondashuv asosida o'rganish imkonini beradi.

Asosiy qism

1. Biologiya ta'limida mediasavodxonlik tushunchasi:

Mediasavodxonlik — bu shaxsning turli media manbalaridan olingan axborotni tanqidiy tahlil qilish, ularning maqsadini, ishonchliligini va ilmiy asoslanganlik darajasini aniqlay olish qobiliyatidir. Biologiya ta'limida esa bu ko'nikma o'quvchilarning ilmiy fikrlashini, dalillarga asoslangan qaror qabul qilishini shakllantiradi.

Masalan, internetda uchraydigan “genetik o'zgartirilgan oziq-ovqat zararli” yoki “emlash salbiy ta'sir ko'rsatadi” kabi ma'lumotlarni o'quvchi tahlil qilib, ularning ilmiy asosini aniqlay olishi kerak.

2. Mediasavodxonlikni biologiya faniga integratsiyalash yo'llari

Biologiya fanini mediasavodli tarzda o'qitish quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

a) Media materiallardan foydalanish.

Biologik mavzularda tayyorlangan videoroliklar, ilmiy maqolalar, infografikalar o'quvchilarga mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Masalan: YouTube'dagi “Nature” yoki “National Geographic” kanallaridan olingan videolar asosida dars o'tkazish.

b) Axborot tahlili mashqlari.

O'quvchilarga bir xil mavzuda ikki xil media manbadan olingan axborot berilib, ularning ilmiy asosini solishtirish topshirig'i beriladi. Bu tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

c) Infografika va interaktiv dasturlardan foydalanish.

iSpring Suite, Canva, Prezi, va Genially kabi platformalar orqali biologik jarayonlarni vizual shaklda ifodalash o'quvchilarning axborotni tushunish va tahlil qilish qobiliyatini kuchaytiradi.

d) Onlayn test va media topshiriqlar.

HotPotatoes yoki MyTestX dasturlari orqali mediasavod asosidagi test topshiriqlari ishlab chiqish — o'quvchilarning nazariy bilimini va tanqidiy fikrlash darajasini baholash imkonini beradi.

3. Biologiya o'qituvchisining mediasavodli kompetensiyasi

Biologiya o'qituvchisi nafaqat fan bilimlarini, balki axborot manbalarini tahlil qilish, ishonchli media materiallarni tanlay bilish va o'quvchilarga media madaniyatini singdirish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

O'qituvchining mediasavodli kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Axborotni tanlash va tekshirish ko'nikmasi;

Media vositalardan samarali foydalanish;

Biologik ma'lumotlarni vizual tarzda ifodalash (grafik, jadval, infografika);

Tanqidiy va ilmiy yondashuvni o'quvchilarga o'rgatish.

4. Mediasavodli biologiya darslarining afzalliklari

O'quvchilarda ilmiy va mantiqiy fikrlash shakllanadi;

Soxta axborotga ishonish kamayadi;

Biologik jarayonlarni ko'rgazmali va qiziqarli tarzda o'rganish imkoniyati yaratiladi;

O'quvchilar axborot madaniyatiga ega shaxs sifatida shakllanadi.

Xulosa:

Biologiya ta'limida mediasavodxonlikni shakllantirish o'quvchilarni zamonaviy axborot muhitida to'g'ri yo'naltirish, ilmiy dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish va fanlararo integratsiyani kuchaytirish imkonini beradi. Mediasavodli biologiya o'qituvchisi esa raqamli davr talablariga mos, mustaqil fikrlovchi, tanqidiy yondasha oladigan shaxslarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Potter, W. J. (2019). Media Literacy. SAGE Publications.
2. Buckingham, D. (2003). Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Polity Press.
3. Shomirzayev, R. (2022). "Biologiya ta'limida zamonaviy media vositalardan foydalanish imkoniyatlari." Ta'lim texnologiyalari jurnali.
4. UNESCO (2021). Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.
5. Karimov, A. (2023). "Fanlararo integratsiya orqali biologiyani o'qitish samaradorligini oshirish." Pedagogika va psixologiya ilmiy